

هشام (م. ۸-۲۱۳ق.)، به کوشش محمد محیی الدین، مصر، مکتبه محمد علی صبیح و اولاده، ۱۳۸۳ق؛ شرح نهج البلاغه: ابن ابی الحدید (م. ۶۵۶ق.)، به کوشش محمد ابوالفضل، دار احیاء الکتب العربیه، ۱۳۷۸ق؛ الطبقات الکبری: ابن سعد (م. ۲۳۰ق.)، بیروت، دار صادر؛ الطبقات: خلیفه بن خیاط (م. ۲۴۰ق.)، به کوشش سهیل زکار، بیروت، دار الفکر، ۱۴۱۴ق؛ عمده الطالب: ابن عنیه (م. ۸۲۸ق.)، به کوشش محمد حسن، نجف، المکتبه الحیدریه، ۱۳۸۰ق؛ الفهرست: منتجب الدین بن بابویه (م. ۵۸۵ق.)، الارموی، قم، مکتبه النجفی، ۱۳۶۶ش؛ الکافی: الکلینی (م. ۳۲۹ق.)، به کوشش غفاری، تهران، دار الکتب الاسلامیه، ۱۳۷۵ش؛ کتاب: سیبویه (م. ۱۸۰ق.)، به کوشش عبدالسلام، بیروت، دار الجیل؛ الکشاف: الزمخشری (م. ۵۳۸ق.)، قم، بلاغت، ۱۴۱۵ق؛ مقاتل الطالبیین: ابوالفرج الاصفهانی (م. ۳۵۶ق.)، به کوشش مظفر، قم، دار الکتب، ۱۳۸۵ق.

سید علی رضا واسعی

ابوطالب حُفَيْفِي ابهری: ملقب به امام

الحرمین، مدفون در قبرستان ابوطالب

ابوطالب عبدالمحسن (فرامرزی) بن ابی عمید حُفَيْفِي (رجب ۵۵۶ - صفر ۶۲۴ق.)^۲ از فقیهان بزرگ شافعی و محدثان مورد وثوق و مشایخ

۱. تاریخ بغداد، ج ۱۵، ص ۲۷۷؛ المختصر المحتاج، ج ۱۵، ص ۲۸۲.
 ۲. تاریخ بغداد، ج ۱۵، ص ۲۷۷؛ الانساب، ج ۲، ص ۳۸۸؛ تاریخ الاسلام، ج ۴۵، ص ۲۰۱.

الفکر، ۱۴۰۹ق؛ تاریخ طبری (تاریخ الامم و الملوک): الطبری (م. ۳۱۰ق.)، به کوشش گروهی از علما، بیروت، اعلمی، ۱۴۰۳ق؛ تاریخ یعقوبی: احمد بن یعقوب (م. ۲۹۲ق.)، بیروت، دار صادر، ۱۴۱۵ق؛ التسهیل لعلوم التنزیل: محمد بن جزی الغرناطی (م. ۷۴۱ق.)، به کوشش خالدی، بیروت، دار الارقم، ۱۴۱۶ق؛ تفسیر ابن ابی حاتم (تفسیر القرآن العظیم): ابن ابی حاتم (م. ۳۲۷ق.)، به کوشش اسعد محمد، بیروت، المکتبه العصریه، ۱۴۱۹ق؛ تفسیر ابن کثیر (تفسیر القرآن العظیم): ابن کثیر (م. ۷۷۴ق.)، به کوشش شمس الدین، بیروت، دار الکتب العلمیه، ۱۴۱۹ق؛ التفسیر الکبیر: الفخر الرازی (م. ۶۰۶ق.)، بیروت، دار احیاء التراث العربی، ۱۴۱۵ق؛ تفسیر ثعلبی (الکشف و البیان): الثعلبی (م. ۴۲۷ق.)، به کوشش ابن عاشور، بیروت، دار احیاء التراث العربی، ۱۴۲۲ق؛ تفسیر قرطبی (الجامع لاحکام القرآن): القرطبی (م. ۶۷۱ق.)، بیروت، دار احیاء التراث العربی، ۱۴۰۵ق؛ جامع البیان: الطبری (م. ۳۱۰ق.)، بیروت، دار المعرفه، ۱۴۱۲ق؛ الدر المنثور: السیوطی (م. ۹۱۱ق.)، بیروت، دار المعرفه، ۱۳۶۵ق؛ دلائل النبوه: البیهقی (م. ۴۵۸ق.)، به کوشش عبدالمعطی، بیروت، دار الکتب العلمیه، ۱۴۰۵ق؛ رجال النجاشی: النجاشی (م. ۴۵۰ق.)، به کوشش شبیری زنجانی، قم، نشر اسلامی، ۱۴۱۸ق؛ روح البیان: بروسوی (م. ۱۱۳۷ق.)، بیروت، دار الفکر؛ الروض الانف: السهیلی (م. ۵۸۱ق.)، به کوشش عبدالرحمن، بیروت، دار احیاء التراث العربی، ۱۴۱۲ق؛ روض الجنان: ابوالفتوح رازی (م. ۵۵۴ق.)، به کوشش یاحقی و ناصح، مشهد، آستان قدس رضوی، ۱۳۷۵ش؛ زاد المسیر: ابن جوزی (م. ۵۹۷ق.)، به کوشش عبدالرزاق، بیروت، دار الکتب العربی، ۱۴۲۲ق؛ سنن النسائی: النسائی (م. ۳۰۳ق.)، بیروت، دار الفکر، ۱۳۴۸ق؛ السیره النبویه: ابن

صوفیه است.^۱ او در شهرستان ابهر، نزدیک زنجان زاده شد. گویا از نسل عرب ساکن ابهر بود که او را به لقب «خُفیفی» خوانده‌اند که منسوب به بنی خفیف، تیره‌ای از قبیله قُضاعه^۲ است و گناه به تصحیف، آن را «حنفی» نوشته‌اند.^۳

ابوطالب سماع حدیث را در ابهر آغاز کرد و با مسافرت به شهرهای بغداد، همدان، دمشق، قاهره، اسکندریه، مکه و واسط بر اندوخته حدیثی خود افزود و از مشایخ صوفیه نیز در این مناطق بهره برد.^۴ او در همدان فقه شافعی را نزد ابوالقاسم قزوینی (م. ۵۸۷ق.) آموخت و آن را در بغداد نزد محمد بن علی نوقانی (م. ۵۹۲ق.)^۵ کامل کرد. در اصفهان به دست ابوموسی مدینی (م. ۵۸۱ق.)^۶ خرقه پوشید. نیز از ابوبکر عبدالله بن منصور بن باقلانی (م. ۵۹۳ق.)^۷ دانشمند و فقیه شافعی بهره برد.^۸ در سال ۵۸۶ق. در محاصره شهر عکا با صلاح الدین ایوبی (م. ۵۸۹ق.)^۹ که با صلیبیان

می‌جنگید، همراه شد^{۱۱} و سپس در رباط خلیفه در بغداد ساکن و اقامت جماعت صوفیان این خانقاه را عهده‌دار شد.^{۱۲} در سال‌های اقامت در بغداد، هر سال به نیابت خاتون خلیفه عباسی به حج می‌رفت.^{۱۳} آن‌گاه راهی حجاز گشت و تا پایان عمر به برپایی مجالس حدیث در مدینه و مکه و مسجد خیف در منا^{۱۴} پرداخت و امامت جماعت مقام ابراهیم در مسجدالحرام را عهده‌دار شد.^{۱۵}

ابوطالب خفیفی ۴۰ بار حج گزارد و اهل روزه‌های پیاپی، عبادت و شب‌زنده‌داری بسیار بود. او را به سبب آگاهی فراوان از کلام و حالات مشایخ صوفیه و اتقان و حفظ حدیث ستوده‌اند.^{۱۶} او در مکه در رباط مراغی ساکن بود و در همین شهر درگذشت.^{۱۷} آرامگاه او در مکه، در قبرستان معلات* (ابوطالب) معروف به قبر امام الحرمین است. این را قرینه‌ای بر شهرت او به لقب «امام الحرمین»*

۱۱. تاریخ الاسلام، ج ۴۵، ص ۲۰۱؛ البدایة و النهایة، ج ۱۲،

ص ۳۳۹؛ تاریخ ابن خلدون، ج ۵، ص ۲۷۳.

۱۲. تاریخ بغداد، ج ۱۵، ص ۲۷۷.

۱۳. سیر اعلام النبلاء، ج ۲۲، ص ۲۶۰؛ تاریخ الاسلام، ج ۴۵،

ص ۲۰۱.

۱۴. تاریخ الاسلام، ج ۴۵، ص ۲۰۲؛ بغیة الطلب، ج ۲، ص ۱۰۱۳.

۱۵. تاریخ الاسلام، ج ۴۵، ص ۲۰۱؛ التحفة اللطیفة، ج ۱، ص ۴۵۹.

۱۶. تاریخ الاسلام، ج ۴۵، ص ۲۰۱؛ طبقات الشافعیة، ج ۸، ص ۳۱۴؛

شذرات الذهب، ج ۷، ص ۲۰۱.

۱۷. سیر اعلام النبلاء، ج ۲۲، ص ۲۶۰؛ التحفة اللطیفة، ج ۱،

ص ۴۵۹.

۱. سیر اعلام النبلاء، ج ۲۲، ص ۲۵۹؛ شذرات الذهب، ج ۷، ص ۲۰۱.

۲. الانساب، ج ۲، ص ۳۸۸؛ لب اللباب، ج ۱، ص ۹۶.

۳. بغیة الطلب، ج ۳، ص ۱۵۴۴؛ التحفة اللطیفة، ج ۱، ص ۴۵۹.

۴. تاریخ بغداد، ج ۱۵، ص ۲۷۷؛ تاریخ الاسلام، ج ۴۵، ص ۲۰۱.

۵. تاریخ بغداد، ج ۱۵، ص ۲۷۷.

۶. تاریخ بغداد، ج ۱۵، ص ۲۷۷.

۷. التحفة اللطیفة، ج ۱، ص ۴۵۹.

۸. غایة النهایة، ج ۱، ص ۲۰۵.

۹. تاریخ الاسلام، ج ۴۲، ص ۱۳۳؛ غایة النهایة، ج ۱، ص ۴۶۰.

۱۰. الاعلام، ج ۸، ص ۲۲۰.

اللباب فی تحریر الانساب: السیوطی (م. ۹۱۱ق.)، بیروت، دار صادر؛ المختصر المحتاج الیه من تاریخ الحافظ: الذهبی (م. ۷۴۸ق.)، بیروت، دار الکتب العلمیة، ۱۴۰۵ق.

محمد سعید نجاتی

ابوطالب یزدی: حاجی ایرانی کشته شده به دست مأموران سعودی به اتهام توهین به خانه خدا

او جوانی ۲۲ ساله از یزد و متولد ۱۳۰۰ش. بود که در سال ۱۳۲۲ش / ۱۳۶۲ق. همراه همسرش به قصد انجام عبادت حج با کاروانی عازم مکه شد. آنان از مرز قصر شیرین وارد عراق و سپس کویت شدند و از آن جا به عربستان رفتند و از مسیر شنی با تحمل سختی فراوان در روز دوم یا سوم ذی حجه به مکه مکرمه رسیدند و بی درنگ اعمال عمره تمتع را آغاز کردند. شب نهم ذی حجه راهی عرفات شده، به ترتیب اعمال عرفات، مشعر و منا را انجام دادند و روز سیزدهم برای انجام دادن اعمال مکه به طرف مسجدالحرام رفتند. ابوطالب در حال طواف بر اثر گرمی هوا و پر بودن شکم، دچار حالت تهوع شد و برای این که زمین مسجد آلوده نشود، گوشه جامه احرام خود را مقابل دهان گرفت و در آن استفراغ

به شمار آورده و مزارش را از مکان های برآورده شدن حاجت و استجابت دعا دانسته اند.^۱

◀ منابع

الاعلام: الزرکلی (م. ۱۳۹۶ق.)، بیروت، دار العلم للملایین، ۱۹۹۷م؛ الانساب: عبدالکریم السمعانی (م. ۵۶۲ق.)، به کوشش عبدالرحمن، حیدرآباد، دائرة المعارف العثمانیة، ۱۳۸۲ق؛ البداية و النهایة: ابن کثیر (م. ۷۷۴ق.)، بیروت، مکتبة المعارف؛ بغیة الطلب فی تاریخ حلب: عمر ابن العدیم (م. ۶۶۰ق.)، به کوشش زکار، بیروت، دار الفکر؛ تاریخ ابن خلدون: ابن خلدون (م. ۸۰۸ق.)، به کوشش خلیل شحاده، بیروت، دار الفکر، ۱۴۰۸ق؛ تاریخ الاسلام و وفيات المشاهیر: الذهبی (م. ۷۴۸ق.)، به کوشش عمر عبدالسلام، بیروت، دار الکتب العربی، ۱۴۱۰ق؛ تاریخ بغداد: الخطیب البغدادی (م. ۴۶۳ق.)، به کوشش عبدالقادر، بیروت، دار الکتب العلمیة، ۱۴۱۷ق؛ التحفة اللطیفة: شمس الدین السخاوی (م. ۹۰۲ق.)، قاهره، دار الثقافة، ۱۳۹۹ق؛ سیر اعلام النبلاء: الذهبی (م. ۷۴۸ق.)، به کوشش گروهی از محققان، بیروت، الرساله، ۱۴۱۳ق؛ شذرات الذهب: عبدالحی بن عماد (م. ۱۰۸۹ق.)، بیروت، دار الفکر، ۱۴۰۹ق؛ الضوء اللامع: شمس الدین السخاوی (م. ۹۰۲ق.)، بیروت، دار مکتبة الحیاة؛ طبقات الشافعیة الكبرى: تاج الدین السبکی (م. ۷۷۱ق.)، به کوشش الطنحاحی و عبدالفتاح، هجر للطباعة و النشر، ۱۴۱۳ق؛ غایة النهایة فی طبقات القراء: محمد ابن محمد بن الجزری (م. ۸۳۳ق.)، مکتبة ابن تیمیة؛ لب

۱. التحفة اللطیفة، ج ۱، ص ۴۵۹؛ الضوء اللامع، ج ۲، ص ۴۲۵.